



EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 23.5.2022
COM(2022) 600 final

**SPOROČILO KOMISIJE SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU
PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKI CENTRALNI BANKI, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU, ODBORU REGIJ IN EVROPSKI
INVESTICIJSKI BANKI**

Evropski semester 2022 – pomladanski sveženj

{SWD(2022) 628 final} - {SWD(2022) 629 final} - {SWD(2022) 630 final} -
{SWD(2022) 631 final} - {SWD(2022) 632 final} - {SWD(2022) 633 final} -
{SWD(2022) 634 final} - {SWD(2022) 635 final} - {SWD(2022) 636 final} -
{SWD(2022) 637 final} - {SWD(2022) 638 final} - {SWD(2022) 639 final}

1. UVOD

EU je z odločnim odzivom politike po pandemiji COVID-19 spodbujala odpornost Unije, kar se kaže tudi v trenutnem geopolitičnem in gospodarskem okolju, kakršnega še ni bilo. Usklajeni ukrepi politike na ravni EU in nacionalni ravni so ublažili posledice pandemije za gospodarstva držav članic in omogočili močno okrevanje. Gospodarstvo EU je jeseni 2021 doseglo raven proizvodnje, kakršna je bila pred pandemijo, pred rusko invazijo na Ukrajino pa so se kazali obeti za dolgotrajno in močno obdobje rast. Vendar je ruska vojna agresija proti Ukrajini ustvarila novo okolje in povečala že obstoječe ovire za rast, za katere se je pred tem pričakovalo, da bodo odpravljene. Nadaljnje naraščanje cen primarnih proizvodov, ponovne motnje v oskrbi in vse večja negotovost zavirajo rast in pomenijo znatna negativna tveganja. To za gospodarstva EU pomeni tudi dodatne izzive, povezane z zanesljivostjo oskrbe z energijo in odvisnostjo od ruskih fosilnih goriv. Vse večji inflacijski pritiski, ki presegajo cene energije, in velik pritok ljudi, ki bežijo pred vojno, neposredno vplivajo na evropske družbe. Kljub temu gospodarstvo EU kaže svojo odpornost, pri čemer naj bi v obdobju 2022–2023 še naprej raslo. Rast še vedno podpirajo preostali ugodni dejavniki, ki izhajajo iz dinamike ponovnega odpiranja, trga dela, ki se še vedno izboljšuje, in odločnega odziva politike na šok zaradi pandemije. Kratkoročni ukrepi, vključno z evropskim instrumentom za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah (SURE), naložbeno pobudo v odziv na koronavirus, REACT-EU ali začasnim okvirom za državno pomoč, ter trenutno uvajanje instrumenta NextGenerationEU, v središču katerega je mehanizem za okrevanje in odpornost, so se očitno obrestovali. Hkrati so projekcije glede rasti, za katere je značilna zelo visoka stopnja negotovosti, povezane z močnimi negativnimi tveganji.

REPowerEU je načrt EU, katerega cilj je čim prej in precej pred letom 2030 zmanjšati odvisnost Evrope od ruskih fosilnih goriv, in sicer s pospeševanjem evropskega zelenega dogovora. Načrt REPowerEU, ki temelji na svežnju Komisije z dne 18. maja¹, pospešuje ukrepe za cenovno dostopnejšo, zanesljivejšo in bolj trajnostno energijo zaradi porajajočih se izzivov. Razlogi za zmanjšanje naše odvisnosti od ruskih fosilnih goriv še nikoli niso bili tako jasni. Zmanjšanje bi moralo temeljiti na hitrem prehodu z vseh fosilnih goriv ter krepitvi naše družbene in gospodarske odpornosti. Načrt REPowerEU vključuje konkretne ukrepe za zmanjšanje energetske odvisnosti Unije od vseh ruskih goriv in pospešitev izvajanja evropskega zelenega dogovora z novimi ukrepi na podlagi svežnja „Pripravljeni na 55“. Načrt mobilizira dodatna sredstva za nadaljnje pospeševanje razogljičenja našega gospodarstva in odpravljanje preostalih infrastrukturnih vrzeli v EU, vključno s pomembnimi čezmejnimi povezavami. Vključuje tudi ukrepe za ublažitev posledic motenj v oskrbi z energijo, povezanih z rusko invazijo, za podjetja in gospodinjstva. Z ukrepi za pospešitev postopkov izdajanja dovoljenj se bo sprostil potencial EU na področju obnovljivih virov energije, hkrati pa bodo sprejeti tudi ukrepi za odpravo pomanjkanja zelenih znanj in spretnosti.

Evropski semester ter mehanizem za okrevanje in odpornost ponujata trdna okvira za zagotavljanje učinkovitega usklajevanja politik in obravnavanje trenutnih izzivov. Štiri razsežnosti konkurenčne trajnostnosti EU, tj. okoljska trajnostnost, produktivnost, pravičnost in makroekonomska stabilnost, bodo še naprej usmerjale ukrepe politike na evropski in nacionalni ravni. Specifična priporočila za države, sprejeta v okviru evropskega semestra, zagotavljajo

¹ COM(2022) 230.

smernice za države članice, da se ustrezno odzovejo na vztrajne in nove izzive ter uresničijo skupne ključne strateške cilje. Letos vključujejo tudi smernice za nova posebna poglavja načrta REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost, da bi se z reformami in naložbami v skladu s prednostnimi nalogami načrta REPowerEU zmanjšala odvisnost od fosilnih goriv². Mehanizem za okrevanje in odpornost, ki bo tudi v prihodnjih letih usmerjal programe reform in naložb držav članic, je glavno orodje za pospešitev zelenega in digitalnega prehoda ter krepitev odpornosti držav članic, med drugim tudi z izvajanjem nacionalnih in čezmejnih ukrepov na podlagi načrta REPowerEU. Mehanizem za okrevanje in odpornost poleg tega podpira večdržavne projekte in krepi sodelovanje med državami članicami. To je dopolnjeno s skladi kohezijske politike in drugimi programi³, ki omogočajo uresničevanje ključnih prednostnih nalog Unije za naložbe na nacionalni in regionalni ravni, tako da ne bo prezrta nobena regija in noben posameznik. Cikel evropskega semestra 2022 zagotavlja tudi posodobljeno in dosledno poročanje o napredku pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v državah članicah. Čeprav je bil na ravni Unije v zadnjih letih dosežen napredek v zvezi s skoraj vsemi cilji trajnostnega razvoja, je treba storiti več, tudi zaradi posledic pandemije COVID-19 ter trenutnih geopolitičnih in gospodarskih razmer⁴.

2. GOSPODARSKI OBETI IN OBETI GLEDE ZAPOSLOVANJA

Po nestabilnem obdobju na prelomu leta 2021 je gospodarstvo EU v leto 2022 vstopilo z obeti za močno rast v tem in naslednjem letu. Po močni ponovni okrepitvi gospodarske aktivnosti, ki se je začela spomladi lani in se je nezmanjšano nadaljevala do začetka jeseni, se je zagon rasti v EU zaradi učinka vse večjih negativnih vplivov upočasnili. Ponovni izbruh pandemije lani jeseni in hitro širjenje nove različice omikron sta povzročila nove obremenitve sistemov zdravstvenega varstva, zato so bile ponovno uvedene omejitve, čeprav so bile na splošno blažje ali bolj ciljno usmerjene kot v prejšnjih valovih. Vztrajna ozka grla pri logistiki in oskrbi, vključno s pomanjkanjem polprevodnikov, nekaterih surovin in kovin, povišane cene energije in pomanjkanje delovne sile v številnih državah članicah EU so obremenjevali proizvodnjo. Zaradi inflacijskih pritiskov se je začela zmanjševati kupna moč gospodinjstev. Ker pa naj bi se pogoji dobave normalizirali in inflacijski pritiski umirili, se je zdelo, da se bo gospodarska aktivnost ponovno okrepila. Stalno izboljševanje trga dela, visoki nakopičeni prihranki gospodinjstev, še vedno ugodni pogoji financiranja ter uvedba mehanizma za okrevanje in odpornost naj bi ohranjali dolgotrajno in močno ekspanzivno fazo.

Ruska invazija na Ukrajino je zamajala svetovna gospodarska pričakovanja. Negativen vpliv na gospodarske obete deluje po več kanalih. Med njimi so negativni učinki na zaupanje, slabša trgovina, zaostreni pogoji financiranja in zlasti višje cene primarnih proizvodov, zaradi česar so se ponovno pojavile motnje v dobavnih verigah in se je dodatno obremenila globalna logistika. Poleg teh neposrednih posledic je ruska invazija na Ukrajino povzročila ločitev od Rusije, med drugim tudi na področju trgovinskih in finančnih odnosov, katere razsežnost je na tej stopnji težko v celoti razumeti. Hkrati bi lahko morebitno podaljšanje nedavnih drastičnih

² COM(2022) 231.

³ Kot so Instrument za povezovanje Evrope, mehanizem za pravični prehod, program Obzorje Evropa ter sklada za inovacije in modernizacijo, ki se financirata iz sistema EU za trgovanje z emisijami.

⁴ Glej Dodatek 3 o napredku pri izvajanju ciljev trajnostnega razvoja na ravni EU in Eurostatovo poročilo o spremljanju ciljev trajnostnega razvoja za leto 2022: <https://ec.europa.eu/eurostat/product?code=KS-09-22-019>.

ukrepov za zaježitev pandemije, ki se izvajajo v nekaterih delih Kitajske, še povečalo obstoječa ozka grla. Zaradi novega geopolitičnega okolja so potrebni ukrepi za doseg odprte strateške avtonomije EU ter zmanjšanje njene odvisnosti od energije in drugih strateških proizvodov in tehnologij.

Čeprav se je zaradi ruske invazije na Ukrajino povečala negotovost, gospodarski obeti še vedno kažejo na nadaljnjo gospodarsko rast v letih 2022 in 2023, kar dokazuje, da je gospodarstvo EU odporno. To odraža ugoden izhodiščni položaj pred izbruhom vojne in ključno podporo, ki jo zagotavlja celovita uporaba mehanizma za okrevanje in odpornost. V skladu z evropsko gospodarsko napovedjo iz pomladi 2022 naj bi se realna rast BDP v EU upočasnila, in sicer naj bi se z ocenjenih 5,4 % leta 2021 zmanjšala na 2,7 % leta 2022 in 2,3 % leta 2023. Stopnja delovne aktivnosti oseb, starih od 15 do 74 let, naj bi se zvišala z 72,5 % leta 2021 na 73,5 % leta 2022 in 74,2 % leta 2023. Inflacija naj bi bila višja in ostala povišana dlje, kot je bilo navedeno v prejšnji napovedi, in sicer zaradi višjih cen primarnih proizvodov, ki jih je povzročila vojna, in vse večjih cenovnih pritiskov. V letu 2022 naj bi bila po projekcijah 6,8-odstotna, v letu 2023 pa 3,2-odstotna. Novi obeti glede rasti so precej slabši kot pred rusko invazijo na Ukrajino, in sicer zaradi negativnih tveganj v zvezi z gospodarskimi obeti v kontekstu ruske agresije, doslej največjega zvišanja cen energije in stalnih motenj v dobavni verigi. Hkrati so zaradi edinstvene narave in obsega novih šokov vse projekcije precej negotove.

Slabši obeti za rast in vse močnejši cenovni pritiski povzročajo dileme v zvezi s politiko. V zadnjih dveh letih so lahko države članice EU s kombinacijo spodbujevalne denarne politike in trdne fiskalne podpore kljub pandemiji večinoma stabilizirale gospodarstvo. Šoki zaradi vojne vplivajo predvsem na ponudbo v gospodarstvu in zavirajo rast proizvodnje, inflacijo pa so dvignili na raven, ki je od uvedbe enotne valute še ni bilo. Fiskalna politika naj bi po drugi strani ublažila posledice naraščajočih cen energije, zlasti za ranljiva gospodinjstva, pri čemer je treba upoštevati morebitni učinek ukrepov na inflacijo, skladnost z dolgoročnim ciljem zmanjšanja splošne odvisnosti od fosilnih goriv in nadomestitve uvoza fosilnih goriv iz Rusije s fosilnimi gorivi iz drugih držav ter potrebo po previdnosti, da se ohrani vzdržnost javnih financ.

3. POVEZOVANJE EVROPSKEGA SEMESTRA, MEHANIZMA ZA OKREVANJE IN ODPORNOST TER NAČRTA REPOWEREU – KLJUČNI CILJI ZA SPECIFIČNA PRIPOROČILA ZA DRŽAVE ZA LETO 2022

Mehanizem za okrevanje in odpornost je osrednje orodje za uresničevanje prednostnih nalog politike EU v okviru evropskega semestra, v povezavi z načrtom REPowerEU pa tudi za reševanje novih izzivov. Ta instrument z močnim sistemom spremljanja, ki temelji na uspešnosti, zagotavlja pomembno finančno podporo za izvajanje ključnih reform in naložb, kar vključuje fiskalno in reformno spodbudo, ki jo financira Unija. Leto dni po njegovi uvedbi je bil dosežen velik napredek, ki povzroča pozitivne učinke prelivanja po vsej EU in obenem spodbuja konvergenco, zlasti v euroobmočju. Za spodbujanje dvojnega prehoda in povečanje odpornosti držav članic je ključno izvajanje ambicioznih načrtov za okrevanje in odpornost. V skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost so v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost zajeta vsa ustrezna specifična priporočila za države ali znaten del njih. Evropski semester ter mehanizem za okrevanje in odpornost bosta zato še naprej tesno povezana, da se s preprečevanjem prekrivanja in zmanjšanjem upravnega bremena zagotovi dopolnjevanje prednostnih nalog politike, ki naj bi se z njima uresničevale. Ruska invazija na Ukrajino je

spremenila geopolitične in gospodarske razmere. Izjava iz Versaillesa⁵ vključuje poziv k nadaljnjim odločnim ukrepom za vzpostavitev evropske suverenosti, in sicer z zmanjšanjem strateških odvisnosti EU, povečanjem zanesljivosti oskrbe, zlasti na področju kritičnih surovin, in postopno odpravo evropske odvisnosti od ruskih fosilnih goriv. Mehanizem za okrevanje in odpornost bo imel osrednjo vlogo pri mobilizaciji in usmerjanju razpoložljivih virov na evropski ravni za doseganje teh ciljev, kot je opisano tudi v okviru načrta REPowerEU.

Kot je bilo napovedano v letnem pregledu trajnostne rasti za leto 2022, so bila z letošnjim pomladanskim svežnjem ponovno uvedena poročila o državah in specifična priporočila za države. Poročila o državah zagotavljajo kratek pregled obstoječih in novih izzivov, povezanih s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti, ter odpornost posameznih držav članic za reševanje teh izzivov, kar je razvidno tudi iz preglednic odpornosti, ki jih je pripravila Komisija⁶. V poročilih o državah je ocenjeno izvajanje preteklih specifičnih priporočil za države in ukrepov, vključenih v načrte za okrevanje in odpornost, ki bodo do leta 2026 v veliki meri usmerjali programe reform in naložb držav članic⁷. V poročilih so opredeljeni ključni nerešeni ali novi izzivi, ki niso zadostno zajeti v zavezah, sprejetih v načrtih za okrevanje in odpornost, ki so podlaga za letošnja specifična priporočila za države. V tej analizi vrzeli in povezanih priporočilih je upoštevana zlasti potreba po zmanjšanju naše energetske odvisnosti zaradi ruske invazije na Ukrajino, in sicer v skladu s prednostnimi nalogami načrta REPowerEU, in po obravnavi povezanih socialno-ekonomskih posledic.

Glede na obsežnost načrtov za okrevanje in odpornost je v ciljno usmerjenih novih specifičnih priporočilih za države obravnavano omejeno število dodatnih izzivov na področju reform in naložb⁸. Države članice bi se morale osredotočiti predvsem na pravočasno izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost. Zato Komisija Svetu predlaga, naj na vse države članice z odobrenim načrtom za okrevanje in odpornost naslovi: priporočilo o fiskalni politiki, po potrebi vključno s strukturnimi reformami z vplivom na javne finance, priporočilo o izvajanju načrta za okrevanje in odpornost ter programov kohezijske politike, priporočilo o energetski politiki v skladu s cilji načrta REPowerEU ter po potrebi dodatno priporočilo o nerešenih in/ali nastajajočih strukturnih izzivih, ki temelji na analizi vrzeli. Obseg priporočil je večji za države članice, katerih načrti za okrevanje in odpornost niso bili odobreni.

Mehanizem za okrevanje in odpornost je učinkovito orodje za doseganje ciljev načrta REPowerEU. Mehanizem za okrevanje in odpornost ponuja obstoječi okvir za spremljanje in poročanje, v okviru katerega bi lahko države članice poročale tudi o napredku, doseženem pri uresničevanju ciljev načrta REPowerEU, v popolni sinergiji z izvajanjem obstoječih in posodobljenih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov⁹ ter evropskega semestra. Državam članicam se močno priporoča, naj predlagajo dodatne naložbe in reforme ter okrepijo obstoječe ukrepe za spodbujanje energetske varnosti EU in zmanjšanje njene odvisnosti od ruskih fosilnih

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/54783/20220311-versailles-declaration-sl.pdf>

⁶ Cilj preglednic odpornosti, ki jih je razvila Komisija, je zagotoviti celovito oceno odpornosti v EU in njenih državah članicah. V njih je ocenjena odpornost kot sposobnost za napredek pri doseganju ciljev politike kljub izzivom. Glej: https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en.

⁷ Glej Dodatek 2 o napredku na ravni EU pri izvajanju specifičnih priporočil za države.

⁸ Glej Dodatek 1 o pregledu tematskih področij, zajetih v letošnjih predlogih specifičnih priporočil za države.

⁹ Države članice bodo v letu 2023 posodobile nacionalne energetske in podnebne načrte v skladu z načrtom REPowerEU, ustreznimi specifičnimi priporočili za države ter morebitnimi spremembami načrtov za okrevanje in odpornost.

goriv. V ta namen so države članice pozvane, naj v skladu z ustreznimi smernicami, izdanimi 18. maja¹⁰, v svojih načrtih za okrevanje in odpornost predlagajo posebno poglavje o načrtu REPowerEU. V zvezi s tem bodo nova specifična priporočila za države, izdana leta 2022 za področje energije, postala še posebej pomembna za reforme in naložbe, vključene v poglavja o načrtu REPowerEU. Komisija bo pri ocenjevanju dodatnega poglavja in vseh drugih ciljno usmerjenih sprememb za obravnavanje novih specifičnih priporočil za države upoštevala vse analitične informacije o državi članici, ki so na voljo v okviru evropskega semestra, ter upoštevala ukrepe, ki so že vključeni v načrte za okrevanje in odpornost ter programe kohezijske politike za obdobje 2021–2027.

4. PRESEGANJE NAČRTOV ZA OKREVANJE IN ODPORNOST – PREGLED UGOTOVLJENIH SKUPNIH IZZIVOV

Medtem ko bi morale države članice nadaljevati z izvajanjem svojih načrtov za okrevanje in odpornost, še vedno obstajajo številni nerešeni izzivi, pojavili pa so se tudi novi, med drugim zaradi invazije na Ukrajino, ki vpliva na štiri razsežnosti konkurenčne trajnostnosti. Države članice se tako srečujejo s skupnimi in specifičnimi izzivi, v zvezi s katerimi je potrebno ukrepanje politike, kot je razvidno iz specifičnih priporočil za države.

4.1 Energetska in okoljska trajnostnost

S pospeševanjem razogljičenja bomo zmanjšali svojo odvisnost od fosilnih goriv in hkrati pripomogli k doseganju podnebnih ciljev do leta 2030, kot so določeni v evropskih podnebnih pravilih¹¹. Invazija na Ukrajino je razkrila odvisnost EU od uvoza fosilnih goriv. Podkrepiła je okoljske, gospodarske in varnostne razloge za povečanje uporabe energije iz obnovljivih virov in zmanjšanje porabe energije. Glede na najnovejše podatke je EU z 22-odstotnim deležem energije iz obnovljivih virov v bruto porabi končne energije za dve odstotni točki presegla svoj cilj za leto 2020, vendar so zdaj potrebna dodatna prizadevanja. Komisija je v svežnju „Pripravljeni na 55“ iz julija 2021 predlagala povečanje cilja glede energije iz obnovljivih virov za leto 2030 z najmanj 32 % na najmanj 40 % celotne mešanice energijskih virov EU in povečanje cilja glede energijske učinkovitosti, da bi do leta 2030 dosegli 9-odstotno zmanjšanje porabe energije v primerjavi z izhodiščnimi projekcijami. Glede na to, da je treba nujno zmanjšati odvisnost EU od ruskih fosilnih goriv, je Komisija v okviru svojega načrta REPowerEU vložila predloge zakonodajnih sprememb za povečanje cilja glede energije iz obnovljivih virov do leta 2030 na vsaj 45 %, glede energijske učinkovitosti do leta 2030 pa na vsaj –13 %.

Za zmanjšanje porabe energije in povečanje deleža energije iz obnovljivih virov je treba mobilizirati več javnih in zasebnih naložb. Dodatne potrebne naložbe za zeleni prehod, ki naj bi po prejšnjih ocenah znašale 520 milijard EUR na leto¹², bodo verjetno pokrile le manjši del dejanskih potreb, saj je treba po ruski invaziji na Ukrajino dati prednost energetskega prehodu. Javne in zasebne naložbe v energijo bi morale biti osredotočene na zmanjšanje porabe energije v

¹⁰ C(2022) 3300.

¹¹ Uredba (EU) 2021/1119.

¹² Okvir 2 v sporočilu Evropske komisije z naslovom „Gospodarstvo EU po COVID-19: posledice za ekonomsko upravljanje“ (COM(2021) 662 final).

skladu z načelom „energijska učinkovitost na prvem mestu“¹³, podpiranje energijsko revnih gospodinjstev, krepitev aktivne udeležbe potrošnikov v zelenem prehodu, povečanje deleža energije iz obnovljivih virov ter spodbujanje trajnostne mobilnosti in razogljičenja industrije, medtem ko bi bilo treba čim prej postopno odpraviti neposredne in posredne subvencije za fosilno energijo. Za pospešitev zelenega prehoda bodo ključne naložbe v raziskave in inovacije. Potrebne bodo tudi naložbe v energetske infrastrukture, med drugim v čezmejnem okviru, da bi diverzificirali vire za oskrbo z energijo s poudarkom na čisti energiji in zagotovili energetske varnost. Zlasti razvoj čezmejnih povezovalnih daljnovodov bo prispeval k večji zanesljivosti oskrbe, saj bodo državam članicam omogočili dostop do dodatnih in bolj raznolikih virov energije ter povečali prožnost in odpornost njihovih trgov energije. Države članice morajo za financiranje teh naložb mobilizirati vse razpoložljive javne in zasebne vire financiranja, med drugim z dodelitvijo večjega deleža prihodkov iz sistema trgovanja z emisijami. Nove naložbe v infrastrukturo in omrežja, povezane s plinom, lahko prispevajo k diverzifikaciji oskrbe z energijo in povečanju zanesljivosti oskrbe. Priporoča se, naj bodo, kjer je to mogoče, primerne za prihodnost, da se s prehodom na trajnostna goriva v prihodnosti omogoči njihova dolgoročna trajnostnost.

Zapleteni upravni postopki ovirajo uvajanje projektov na področju energije iz obnovljivih virov. Deležniki so večkrat opozorili, da so upravni postopki v več državah članicah glavno ozko grlo pri uvajanju projektov na področju energije iz obnovljivih virov in povezane infrastrukture, saj vplivajo na gotovost za vlagatelje, načrtovanje projektov in splošno stopnjo odobritve projektov. Prizadevati si je treba zlasti za popoln prenos direktive o energiji iz obnovljivih virov in dosledno izvajanje priporočila o pospešitvi postopkov izdaje dovoljenj, ki je bilo sprejeto 18. maja. Države članice bi morale poleg tega nemudoma opredeliti „območja, namenjena obnovljivim virom energije“, kot je določeno v predlagani spremembi direktive o energiji iz obnovljivih virov, ter odpraviti preostale ovire za uvajanje energije iz obnovljivih virov in povezane infrastrukture. Za nove projekte na področju energije iz obnovljivih virov in energetske infrastrukture bi morali veljati poenostavljeni postopki načrtovanja in izdaje dovoljenj. V zvezi s tem Komisija od marca 2022 sodeluje z organi držav članic tudi v okviru projektne skupine za uveljavljanje pravil enotnega trga pri odpravljanju ovir, povezanih z izdajanjem dovoljenj. Države članice se bodo morale osredotočiti tudi na odpravljanje ozkih grl, povezanih s pomanjkanjem delovne sile, in zagotoviti dodatne možnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje, tudi za ustrezne organe za izdajo dovoljenj na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, kot del svojih širših prizadevanj pri zagotavljanju razpoložljivosti znanj in spretnosti, potrebnih za cilje zelenega dogovora, vključno z valom prenove.

Pomisleki glede razpoložljivosti surovin poudarjajo potrebo in nujnost pospeševanja prehoda na krožno gospodarstvo. Skupaj s strateškim premislekom o pridobivanju surovin, zlasti redkozemeljskih kovin, ki so potrebne za dvojni prehod, vključno z razmislekom o trajnostnem pridobivanju in predelavi surovin v EU, bo razširitev krožnih in inovativnih rešitev povečala razpoložljivost surovin in prispevala k zmanjšanju povpraševanja po energiji¹⁴. Ukrepi

¹³ Načelo „energijska učinkovitost na prvem mestu“ je eden ključnih stebrov ne le za izpolnitev podnebnih ciljev EU, temveč tudi za zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv iz tujine ter povečanje zanesljivosti oskrbe in uporabe energije iz obnovljivih virov. Uporabljati bi ga bilo treba tako, da se pri oblikovanju energetske politike in sprejemanju ustreznih naložbenih odločitev čim bolj upoštevajo stroškovno učinkoviti ukrepi za energijsko učinkovitost.

¹⁴ Na področju kritičnih surovin ustrezna prizadevanja že potekajo in bodo okrepljena, kot je napovedano v načrtu REPowerEU (COM(2022) 230).

na področju krožnega gospodarstva, učinkovite rabe virov in ravnanja z odpadki imajo okoljske, podnebne in gospodarske koristi. Prednost bi jim morale dati tiste države članice, katerih sedanje politike na teh področjih še ne dosegajo svojega polnega potenciala. Zato je treba vzpostaviti močnejše regulativne okvire za spodbujanje krožnega gospodarstva s spodbudami za inovativne prakse.

4.2 Produktivnost

Zagotavljanje dobro delujočega enotnega trga ostaja ključnega pomena za rast produktivnosti, gospodarsko blaginjo in konvergenco. Skupni učinek krize zaradi COVID-19 in ruske invazije na Ukrajino je še povečal motnje v dobavni verigi, podjetja pa bodo morala diverzificirati svoje dobavne verige, da bi obvladovala tveganja v zvezi s cenami, kakovostjo in dobavo surovin. Tudi tekoči zaježitveni ukrepi in dolgotrajno pomanjkanje delovne sile lahko zavirajo gospodarsko aktivnost in ovirajo delovanje ključnih dobavnih verig dlje, kot je bilo pričakovano. Ker je dobro delujoč enotni trg glavni vir rasti produktivnosti, ustvarjanja delovnih mest in odpornosti v EU, je treba odpraviti morebitna izkrivljanja in ovire na enotnem trgu, ki omejujejo prost pretok oseb, blaga, storitev in kapitala. Zato si morajo države članice nenehno prizadevati za odpravljanje ozkih grl, da bi spodbudile naložbe, med drugim v prometno infrastrukturo, in stabilnost dobavnih verig v vseh ekosistemih. Potrebni so ukrepi za ublažitev učinka zvišanja cen energije in učinka tveganj za motnje v dobavni verigi, logistiko in naložbe, ki jih povzroča ruska invazija na Ukrajino, na uspešna podjetja EU. Izkoriščanje raznolikosti regij EU in pomoč vsem regijam pri izkoriščanju njihovega celotnega potenciala bosta prispevala k bolj povezanemu, živahnemu in odpornejšemu enotnemu trgu. Bolj povezan enotni trg bo izboljšal sposobnost podjetij v EU, da zbirajo kapital po vsej EU, s čimer se bodo spodbujale dolgoročne naložbe v podporo inovacijam ter financiranje zelenega in digitalnega prehoda. V zvezi s tem je pomemben tudi nadaljnji napredek pri dokončanju unije kapitalskih trgov in bančne unije.

Ambiciozne reforme za izboljšanje poslovnega okolja, upravnih zmogljivosti in institucionalne odpornosti je treba podpreti z dodatnimi naložbami. Za izvajanje strukturnih reform za povečanje produktivnosti in obsežnih naložb je potreben celovit pristop politike, usmerjen v izboljšanje upravnih zmogljivosti in ustreznih okvirnih pogojev na nacionalni in podnacionalni ravni. Številne države članice se še vedno srečujejo z izzivom izboljšanja poslovnega okolja, vključno z reguliranimi poklici, učinkovito javno upravo, javnimi naročili, dostopom do financiranja in zmanjšanjem upravnega bremena za podjetja, zlasti za mala in srednja podjetja (MSP). Poleg tega so nadaljnja prizadevanja za krepitev pravne države, zlasti neodvisnih, kakovostnih in učinkovitih pravosodnih sistemov ter dobro delujočih protikorupcijskih okvirov, bistvena za trdno institucionalno odpornost držav članic in dobro poslovno okolje.

Raziskave in inovacije so še naprej bistveno orodje za povečanje konkurenčnosti držav članic ter so ključnega pomena za dvojni prehod in odprto strateško avtonomijo EU. V sedanjih razmerah so učinkoviti in dobro usklajeni instrumenti za raziskave in inovacije ter nadaljnja prizadevanja za premostitev vrzeli med inovacijami in trgom ključni za pospešitev zelenega in digitalnega prehoda ter zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv v vseh državah članicah in regijah EU. Čeprav bi moral obsežen sklop reform in naložb na področju raziskav in inovacij, vključenih v načrte za okrevanje in odpornost, znatno prispevati h krepitvi sistemov držav članic za raziskave in inovacije, bo moralo več držav sprejeti nadaljnje ukrepe za okrepitev

svojega inovacijskega okolja in reševanje izzivov, s katerimi se srečujejo na področju raziskav in inovacij. Taki ukrepi vključujejo izboljšanje povezav med znanostjo in podjetji, olajšanje prenosa znanja, ustvarjanje odličnosti, spodbujanje poslovnih inovacij, med drugim s podpiranjem MSP, zagonskih podjetij in socialnih podjetij, razširitev regionalne baze njihovega nacionalnega javnega in zasebnega ekosistema na področju raziskav in inovacij ter privabljanje talentov. Pri tem so ključnega pomena ustrezno dodeljena finančna sredstva skupaj z jasno opredeljenimi cilji na področju raziskav in inovacij ter cilji financiranja.

Naložbe v digitalne tehnologije, ljudi ter njihova znanja in spretnosti so gonilo naše digitalne preobrazbe. Glede na indeks digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) je napredek držav članic pri uvajanju omrežij 5G ter digitalizaciji javnega in zasebnega storitvenega sektorja različen. Vendar je napredek na področju digitalnih tehnologij tesno povezan z drugimi omogočitvenimi dejavniki, kot so raziskave in inovacije, finance, trg dela ter reforme izobraževanja in usposabljanja, pa tudi s potrebo po jasnih naložbenih signalih za lažje vključevanje digitalnih rešitev v ustrezne sektorje (npr. energija, mobilnost, zdravje). Naložbe v digitalno infrastrukturo in tehnologije so dragoceni spodbujevalci zelene in digitalne preobrazbe naših gospodarstev in družb, dopolniti pa jih je treba z naložbami v digitalno izobraževanje, v ljudi ter njihova znanja in spretnosti, vključno s podporo za izpopolnjevanje in preusposabljanje, z velikim poudarkom na odpravljanju regionalnih razlik, med drugim z reševanjem izzivov bega možganov, vrzeli med mesti in podeželjem ter depopulacije v posameznih regijah. To bo prispevalo tudi k spodbujanju rasti produktivnosti evropskih podjetij in spodbudilo podjetja, zlasti MSP, k večji digitalizaciji njihovih dejavnosti, prispevalo pa bo tudi k okrevanju gospodarstva na splošno.

4.3 Pravičnost

Evropski steber socialnih pravic je splošni vodilni okvir za zagotavljanje pravičnosti v EU, njegovo polno izvajanje pa je ključnega pomena za doseganje navzgor usmerjene socialne in ekonomske konvergence. Načrti za okrevanje in odpornost vključujejo širok nabor reform in naložb, ki bodo prispevale k spodbujanju širše udeležbe na trgu dela, rasti produktivnosti z ukrepi izobraževanja, preusposabljanja in izpopolnjevanja ter socialni vključenosti in odpornosti. Mehanizem za okrevanje in odpornost skupaj s skladi kohezijske politike in mehanizmom za pravični prehod podpira pravično in vključujoče okrevanje v EU v skladu z evropskim stebrom socialnih pravic. V akcijskem načrtu Komisije za nadaljnje izvajanje stebra so predlagani novi krovni cilji EU glede zaposlovanja, znanj in spretnosti ter zmanjšanja revščine do leta 2030¹⁵ ter revidirani pregled socialnih kazalnikov, vsi ti cilji pa so bili pozdravljeni na socialnem vrhu v Portu leta 2021. Države članice zdaj določajo svoje nacionalne cilje v skladu z ambicioznimi krovni cilji EU. Izvajanje stebra in njegovo spremljanje prek pregleda socialnih kazalnikov sta vključena v cikel evropskega semestra ter sta upoštevana v analizah, ki so podlaga za ustrezna specifična priporočila za države.

Pandemija COVID-19 je neenakomerno prizadela različne skupine prebivalstva in regije ter razkrila osnovne ranljivosti in neenakosti. Zaradi hitrega odziva politike so splošne dohodkovne neenakosti in tveganje revščine ali socialne izključenosti med letoma 2019 in 2020

¹⁵ Do leta 2030: vsaj 78-odstotna stopnja zaposlenosti prebivalstva, starega od 20 do 64 let; vsaj 60 % vseh odraslih naj bi se vsako leto udeležilo izobraževanja; vsaj 15 milijonov manj ljudi, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost.

v večini držav članic ostali na splošno nespremenjeni. Vendar so srednjeročni učinki pandemije na revščino in neenakost še vedno negotovi. Kriza zaradi COVID-19 je nesorazmerno prizadela nekatere regije, sektorje in skupine prebivalstva, ki so se že soočale s slabšimi zaposlitvenimi in socialnimi razmerami, zlasti mlade, nizko usposobljene delavce in delavce, zaposlene za določen čas, invalide, osebe z migrantskim ozadjem in Rome. Povečala je tudi neenakosti v izobraževanju ter vrzeli v znanjih in spretnostih ter pokazala, kako pomembno je zagotoviti dostop do kakovostnega izobraževanja na vseh ravneh ter ustrezno pokritost z mrežami socialne varnosti in shemami skrajšanega delovnega časa, vključno s tistimi, ki prejemajo podporo iz Evropskega socialnega sklada in instrumenta SURE, kar je pripomoglo k ohranitvi delovnih mest. Dostop do socialnih prejemkov in nadomestil ter njihova ustreznost in učinkovitost se med državami članicami razlikujejo, kar kaže na neučinkovitost sistemov socialne zaščite. V številnih državah članicah je treba povečati razpoložljivost cenovno dostopnih in socialnih stanovanj. Pandemija je tudi pokazala, kako pomembno je imeti učinkovite, odporne in vzdržne sisteme zdravstvenega varstva. Več držav članic se še vedno spoprijema z izzivom izboljšanja odpornosti, kakovosti in dostopnosti svojih sistemov zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe, vključno s potrebo po odpravi pomanjkanja zdravstvenih delavcev, ob zagotavljanju dolgoročne vzdržnosti javnih financ.

Nedavno zvišanje cen energije in hrane je najbolj prizadelo najrevnejša gospodinjstva.

Naraščanje cen fosilnih goriv, električne energije in primarnih proizvodov, ki je bilo opazno že v drugi polovici leta 2021, se je z invazijo na Ukrajino še okrepilo. Višje cene vplivajo zlasti na najranljivejša gospodinjstva, ki morajo večji delež svojega razpoložljivega dohodka porabiti za osnovne dobrine, kot sta energija in hrana. Sporočilo Komisije o cenah energije¹⁶ vključuje nabor orodij, ki ga lahko EU in njene države članice uporabijo za obravnavanje takojšnjega učinka zvišanja cen energije in nadaljnjo krepitev odpornosti na prihodnje pretrese. Kratkoročni nacionalni ukrepi vključujejo izredno dohodkovno podporo gospodinjstvom, državno podporo podjetjem in znižanje davkov. Nabor orodij je bil v sporočilu o načrtu REPowerEU dopolnjen z dodatnimi smernicami za poseganje v določanje cen. Izvajanje načrtov za okrepanje in odpornost, načrta REPowerEU, kohezijskih programov ter spremljajočih politik, v katerih so upoštevani distribucijski in socialni učinki, je trenutno še toliko bolj potrebno za zagotovitev pravičnega zelenega prehoda za vse državljane in ozemlja¹⁷. Podporne politike bi morale bitičasne in usmerjene v najranljivejše, da bi bile čim učinkovitejše, hkrati pa bi bilo treba ohraniti spodbude za zmanjšanje porabe fosilnih goriv in omejiti njihov vpliv na proračun.

Ob okrevanju trgov dela opazamo spremembe pri zaposlovanju, in sicer zaradi digitalne, zelene, geopolitične in demografske preobrazbe, kar povzroča pomanjkanje delovne sile. Za številne delodajalce bo prekrivajoča se digitalna, zelena in geopolitična preobrazba verjetno povzročila temeljite spremembe v poslovanju in poslovnih modelih. V številnih državah članicah prihaja do pomanjkanja delovne sile, zlasti v sektorjih, kot so gradbeništvo, zdravstveno varstvo ter informacijske in komunikacijske tehnologije. Zagotavljanje, da delovna sila pridobi ustrezna znanja in spretnosti, ostaja velik izziv, in sicer ne le za odpravo pomanjkanja delovne sile, temveč tudi za sprostitev naložb podjetij ter omogočanje zelenega in digitalnega prehoda. To

¹⁶ COM(2021) 660 final.

¹⁷ Glej: predlog Komisije za priporočilo Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_21_6795.

dodatno poudarja vlogo učinkovitih ukrepov aktivne politike zaposlovanja in javnih zavodov za zaposlovanje, izobraževanja in usposabljanja, ki ustrezajo trgu dela, ter usposobljenih učiteljev in vodij usposabljanja na trgih dela in v družbah, ki so vse bolj znanjsko intenzivni, kot je poudarjeno v priporočilu o učinkoviti aktivni podpori zaposlovanju. Glede na pomanjkanje delovne sile in stalne vrzeli stopnje zaposlenosti je povečanje udeležbe žensk na trgu dela, med drugim z izboljšanjem dostopa do vzgoje in varstva predšolskih otrok, pa tudi slabo zastopanih skupin, kot so invalidi, migranti in Romi, še vedno velika priložnost za vključujočo in trajnostno rast ter enakost.

Zaradi ruske invazije na Ukrajino je več milijonov ljudi zbežalo iz države na varno. Ti ljudje, predvsem ženske in otroci, potrebujejo podporo prek socialnih, izobraževalnih in zdravstvenih sistemov držav članic¹⁸. Valu razseljenih oseb iz Ukrajine je sledil val solidarnosti po vsej Evropi, kakršnega še ni bilo. 4. marca 2022 je bila prvič uporabljena direktiva o začasni zaščiti, s katero sta bila razseljenim osebam iz Ukrajine dodeljena pravica do zakonitega prebivanja v EU ter dostop do vzgoje in varstva predšolskih otrok, izobraževanja in usposabljanja, trga dela, zdravstvenega varstva, stanovanja in socialnega varstva¹⁹. Bistveno je, da se življenje razseljenih oseb med vojno ne zaustavi, da lahko nadaljujejo izobraževanje, delajo ter pridobivajo nova znanja in spretnosti. Zato morajo države članice zagotoviti pomoč, ki bo zadovoljila neposredne potrebe ljudi, ki bežijo iz Ukrajine, hkrati pa morajo nacionalne uprave pri njihovih prizadevanjih za podporo razseljenim osebam pri dostopu do zdravstvenega varstva, varstva otrok, stanovanja, socialne zaščite, vključevanju v izobraževanje in usposabljanje ter iskanju zaposlitve. Da bi Komisija zagotovila finančno podporo državam članicam, ki gostijo osebe, ki bežijo iz Ukrajine, je od marca 2022²⁰ sprejela več pobud in bo še naprej zagotavljala pomoč v okviru usklajenih prizadevanj EU.

Nadaljnje reforme in naložbe držav članic bodo ključne za podporo ustvarjanju kakovostnih delovnih mest, razvoju znanj in spretnosti ter nemotenim prehodom na trgu dela, kot je poudarjeno v predlogu Komisije o smernicah za zaposlovanje. Smernice usmerjajo posodobitev institucij trga dela, sistemov izobraževanja in usposabljanja ter sistemov socialne zaščite in zdravstvenih sistemov, da bi postali bolj vključujoči in pravičnejši. Vključujejo tudi posebne smernice za obravnavanje vse večjega pomanjkanja znanj in spretnosti ter delovne sile, pa tudi za doseganje socialno pravičnega zelenega in digitalnega prehoda. Komisija predlaga uskladitev smernic za zaposlovanje v letu 2022, da bi bolje odražale okolje po

¹⁸ Večina prišlekov je evidentiranih na Poljskem, ki ji sledijo druge države članice EU, ki mejijo na Ukrajino, pričakuje pa se tudi nekaj preselitev v druge države članice EU. Glej: sporočilo z dne 23. marca 2022 o sprejemu oseb, ki bežijo pred vojno v Ukrajini.

¹⁹ Glej: Izvedbeni sklep Sveta (EU) 2022/382 z dne 4. marca 2022 o ugotovitvi obstoja množičnega prihoda razseljenih oseb iz Ukrajine v smislu člena 5 Direktive 2001/55/ES in z učinkom uvedbe začasne zaščite (UL L 71, 4.3.2022, str. 1).

²⁰ Komisija je 8. marca sprejela predlog kohezijskega ukrepa za begunce v Evropi (CARE), ki omogoča hitro prerazporeditev razpoložljivega financiranja iz skladov kohezijske politike za obdobje 2014–2020 (ESS, ESRR) in Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD). Države članice lahko za zadovoljitev potreb oseb, ki bežijo iz Ukrajine, uporabijo tudi sredstva iz programa pomoči pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope (REACT-EU) za leto 2022. Komisija je predlagala povečanje skupnega zneska predhodnega financiranja iz programa REACT-EU za 3,4 milijarde EUR za države članice, ki sprejemajo razseljene osebe iz Ukrajine. Ta sredstva bodo dopolnila obstoječe tematske sklade, kot sta Sklad za azil, migracije in vključevanje ter Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko. Komisija je 13. aprila uvedla nov poenostavljen postopek financiranja v okviru kohezijske politike za obdobje 2014–2020 za zadovoljevanje osnovnih potreb oseb, ki jim je bila zaradi vojne v Ukrajini odobrena začasna zaščita.

pandemiji COVID-19, najnovejše pobude politike in ustrezne elemente politike v zvezi z rusko agresijo proti Ukrajini.

4.4 Makroekonomska stabilnost

Usklajeni ukrepi politike so ublažili posledice pandemije za gospodarstva EU in omogočili močno okrevanje v letu 2021. Splošna odstopna klavzula Pakta za stabilnost in rast je skupaj z začasnim okvirom o državni pomoči omogočila obsežno fiskalno podporo v vseh državah članicah. Hkrati je EU mobilizirala svoj proračun, zlasti v okviru instrumenta SURE, da bi ublažila posledice krize za delavce in podjetja. Uvedba instrumenta NextGenerationEU, vključno z mehanizmom za okrevanje in odpornost, daje močan zagon okrevanju. Ocenjuje se, da je bila fiskalna naravnost v EU kot celoti, vključno z javnofinančnimi odhodki, ki se financirajo z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugimi sredstvi EU²¹, v letu 2020 večinoma nevtralna, v letu pa ekspanzivna v višini skoraj 1 % BDP.

Diskrecijski ukrepi politike, vključno z večjimi naložbami, prispevajo k ekspanzivni fiskalni naravnosti v letu 2022 za EU kot celoto. Po ocenah naj bi ekspanzivna naravnost znašala približno 1,75 % BDP. Sestava diskrecijskih ukrepov se je skozi čas spreminjala zaradi porajajočih se izzivov, pri čemer je vključevala zlasti politike za ublažitev vpliva višjih cen energije na podjetja in gospodinjstva ter ukrepe za podporo tistim, ki bežijo pred rusko vojaško agresijo proti Ukrajini. Diskrecijski fiskalni ukrepi, ki so bili sprejeti od jeseni 2021 za zmanjšanje učinka visokih cen energije, so trenutno ocenjeni na 0,6 % BDP EU v letu 2022. Ti vključujejo začasno znižanje posrednih davkov na energente, subvencije za proizvodnjo energije, subvencije za odjemalce energije, socialne transferje (neposredno povezane s porabo energije) ranljivim gospodinjstvom in regulirane cene na maloprodajni ravni. Čeprav je bila večina teh ukrepov napovedana kot začasna, bi se s tem povezani stroški ustrezno zvišali, če bi se podaljšalo trajanje teh ukrepov ali razširil njihov obseg, ne da bi bili hkrati sprejeti izravnalni ukrepi. Poleg tega je treba opozoriti, da vpliv zvišanja cen energije na javne finance presega diskrecijske ukrepe. Zaradi upočasnitve gospodarske aktivnosti, ki je posledica šoka zaradi cen energije, naj bi se upočasnilo pobiranje davkov in socialnih prispevkov. To skupaj z morebitnimi višjimi javnofinančnimi odhodki, ki izhajajo iz prilagoditev plač, socialnih prejemkov in nadomestil ter drugih odhodkov inflaciji, vpliva na javnofinančni primanjkljaj in javni dolg. Da bi omejili proračunske stroške, povečali njihove gospodarske in socialne učinke ter ohranili spodbude za zeleni prehod, bi morali biti ukrepi politike, namenjeni obravnavi zvišanja cen energije, začasni ter usmerjeni v ranljiva gospodinjstva, za katera je račun za energijo pomemben del njihove potrošniške košarice, in v posebej izpostavljene panoge. Te ukrepe bi morale spremljati tudi spodbude za povečanje energijske učinkovitosti in zmanjšanje porabe energije iz fosilnih virov.

Fiskalna politika v letu 2023 bi morala biti preudarna in pripravljena odzvati se na spreminjajoče se gospodarske razmere. Zaradi posebne narave makroekonomskega šoka, ki ga je povzročila ruska invazija na Ukrajino, in njegovih dolgoročnih posledic za potrebe EU glede energetske varnosti je treba leta 2023 skrbno oblikovati fiskalno politiko. Na podlagi pomladanske napovedi iz leta 2022, po kateri naj bi rast BDP v obdobju, ki ga zajema napoved, ostala pozitivna kljub veliki negotovosti in negativnim tveganjem, se široko osnovana fiskalna

²¹ Brez začasnih izrednih ukrepov zaradi COVID-19.

spodbuda gospodarstvu v letu 2023 ne zdi upravičena. Fiskalna politika bi morala povezovati večje naložbe in nadzorovanje rasti nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov, hkrati pa omogočati delovanje avtomatskih stabilizatorjev ter zagotavljati začasne in ciljno usmerjene ukrepe za ublažitev posledic energetske krize in zagotavljanje humanitarne pomoči ljudem, ki bežijo pred rusko invazijo na Ukrajino. Celovito in pravočasno izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost je ključno za doseganje višjih ravni naložb. Poleg tega bi morali fiskalni načrti držav članic za naslednje leto temeljiti na preudarni srednjeročni prilagoditveni poti, ki odraža izzive vzdržnosti javnih financ, povezane z velikim deležem javnega dolga v BDP, ki se je zaradi pandemije še povečal. Da bi zmanjšali tveganja, ki izhajajo iz podnebnih sprememb, bi morale države članice pri proračunskem načrtovanju sistematično upoštevati njihove posledice, in sicer skupaj s politikami in orodji, ki na pravičen način pripomorejo k preprečevanju in zmanjševanju vplivov, povezanih s podnebjem, ter k pripravi nanje. V državah članicah bi bilo treba še naprej izvajati in spodbujati prakse zelenega oblikovanja proračuna, da se zagotovi skladnost javnofinančnih odhodkov in prihodkov z okoljskimi cilji.

Fiskalne politike bi se morale še naprej ustrezno razlikovati med državami članicami (glej tudi okvir 1). Države članice z visokim dolgom bi morale zagotoviti preudarno fiskalno politiko, zlasti z omejevanjem rasti nacionalno financiranih tekočih odhodkov pod srednjeročno potencialno rastjo BDP, ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem (za katero veljajo pravila o državni pomoči), ki so najbolj izpostavljena zvišanjem cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Države članice z nizkim/srednje visokim dolgom bi morale zlasti zagotoviti, da je rast nacionalno financiranih tekočih odhodkov v skladu s splošno nevtralno naravnostjo politike, ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem (za katero veljajo pravila o državni pomoči), ki so najbolj izpostavljena zvišanjem cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Vse države članice bi morale povečati obseg javnih naložb za zeleni in digitalni prehod ter energetske varnost, med drugim z uporabo mehanizma za okrevanje in odpornost, drugih sredstev EU in načrta REPowerEU.

Zaradi večje negotovosti, velikih negativnih tveganj za gospodarske obete zaradi vojne v Evropi, doslej največjih dvigov cen energije in nadaljnjih motenj v oskrbovalni verigi je upravičeno podaljšati splošno odstopno klavzulo Pakta o stabilnosti in rasti do konca leta 2023. Komisija je 3. marca 2021 sklenila, da bi morala biti deaktivacija splošne odstopne klavzule Pakta za stabilnost in rast pogojena s stanjem gospodarstva EU in euroobmočja, pri čemer je treba priznati, da bo potreben čas, da se v gospodarstvu ponovno vzpostavijo bolj normalni pogoji, in da bi bilo treba odločitev o deaktivaciji ali nadaljnji uporabi splošne odstopne klavzule sprejeti na podlagi splošne ocene stanja gospodarstva, pri čemer je ključno kvantitativno merilo raven gospodarske aktivnosti v EU ali euroobmočju v primerjavi z ravnmi pred krizo²². Zaradi vojne v Evropi, doslej največjega zvišanja cen energije in stalnih motenj v dobavni verigi se v gospodarstvu EU in euroobmočja niso ponovno vzpostavili bolj normalni pogoji. Poleg tega bi bilo treba pri odločitvi o nadaljnji uporabi ali deaktivaciji splošne odstopne klavzule upoštevati tudi potrebo po tem, da se lahko fiskalna politika ustrezno odzove na gospodarske posledice ruske vojaške agresije proti Ukrajini, med drugim zaradi motenj v oskrbi

²² COM(2021) 105 final.

z energijo. Nadaljnja uporaba splošne odstopne klavzule v letu 2023 bo nacionalnim fiskalnim politikam omogočila, da se po potrebi hitro odzovejo, hkrati pa bo zagotovila nemoten prehod s široke podpore gospodarstvu v času pandemije na vse večji poudarek na začasnih in ciljno usmerjenih ukrepih ter fiskalni preudarnosti, ki so potrebni za zagotovitev srednjeročne vzdržnosti. Splošna odstopna klavzula ne pomeni začasne prekinitve postopkov Pakta za stabilnost in rast. Omogoča začasni odklon od običajnih proračunskih zahtev, če to srednjeročno ne ogroža vzdržnosti javnih financ. Komisija bo jeseni 2022 na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2021 ponovno ocenila ustreznost predloga za začetek postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem. Spomladi 2023 bo na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2022 ocenila ustreznost predloga za začetek postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem, zlasti ob upoštevanju skladnosti s fiskalnimi specifičnimi priporočili, ki jih je Svet naslovil na države članice. Komisija na podlagi navedenega ter glede na posledice povečane negotovosti in močnih negativnih tveganj za gospodarske obete za EU in euroobmočje kot celoto meni, da je Unija še vedno v obdobju resnega upada gospodarske aktivnosti. Na podlagi tega so izpolnjeni pogoji za ohranitev splošne odstopne klavzule v letu 2023 in njeno deaktivacijo z letom 2024. Komisija poziva Svet, naj potrdi to ugotovitev, da se zagotovi jasnost državam članicam. Komisija bo po poletnih počitnicah in pravočasno za leto 2023 pripravila smernice o morebitnih spremembah okvira ekonomskega upravljanja.

Za številne države članice je še vedno pomembno, da še naprej zagotavljajo vzdržnost javnega dolga. Srednjeročni in dolgoročni izzivi na področju vzdržnosti javnih financ v veliki meri odražajo znatno poslabšanje strukturnega proračunskega položaja, kar je v več državah še povečalo ranljivost zaradi dolga, ki je obstajala že pred krizo. Izziv naraščajočih odhodkov za pokojnine, zdravstveno varstvo in dolgotrajno oskrbo zaradi staranja prebivalstva je treba reševati v tesni povezavi z zagotavljanjem ustreznosti pokojnin ter drugih socialnih prejemkov in nadomestil. Za zagotavljanje vzdržnosti pokojninskih sistemov s fiskalnega in socialnega vidika bodo potrebne nadaljnje reforme za podaljšanje delovne dobe in vzpostavitev bolj vključujočih trgov dela. Za izboljšanje javnofinančne vzdržnosti sistemov zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe je treba izboljšati njuno učinkovitost, hkrati pa zagotoviti njuno ustreznost in dostopnost.

Še naprej bi si bilo treba usklajeno prizadevati za okrepitev boja proti agresivnemu davčnemu načrtovanju in davčnim utajam²³. Ta prizadevanja skupaj s preusmeritvijo davčnega bremena z dela in podpiranjem dvojnega prehoda tvorijo politike, ki preprečujejo izkrivljanje konkurence, pravično obravnavajo davkoplačevalce, varujejo javne finance in zagotavljajo trajnostno rast, ki ustvarja delovna mesta. Zaradi učinkov prelivanja strategij davkoplačevalcev za agresivno davčno načrtovanje med državami članicami je potrebno usklajeno ukrepanje v zvezi z nacionalnimi politikami, ki bo dopolnjevalo zakonodajo EU. Spremembe plač po obdavčitvi vplivajo zlasti na delovni čas oseb z nizkimi dohodki in prejemnikov drugega dohodka v gospodinjstvu. Nasprotno so nekateri drugi davki, zlasti

²³ Komisija je decembra 2021 predstavila ključno pobudo za preprečevanje uporabe navideznih subjektov za davčne namene. Cilj predloga (pobuda „Unshell“) je zagotoviti, da subjekti v Evropski uniji, ki ne opravljajo gospodarske dejavnosti ali jo opravljajo v minimalnem obsegu, niso upravičeni do davčnih ugodnosti. Decembra 2021 je Komisija sprejela tudi predlog direktive o zagotavljanju globalne minimalne stopnje obdavčitve (steber 2) v EU. V predlogu so določena pravila za zagotovitev minimalne ravni obdavčitve za velike multinacionalne družbe in velike domače skupine, s čimer se prispeva k pravični obdavčitvi in zdravemu poslovnemu okolju. Ko bo Svet sprejel navedeno direktivo, bo njen cilj odprava pretirane davčne konkurence med jurisdikcijami.

periodični davki na nepremičnine in davki na potrošnjo, manj izkrivljajoči in bi omogočili preusmeritev davkov z dela, in sicer ob upoštevanju distribucijskega učinka. Poleg tega okoljski davki zmanjšujejo negativne zunanje učinke, kot je onesnaževanje, s čimer prispevajo k doseganju okoljskih ciljev EU.

Okvir 1: Najnovejše informacije o nadzoru v okviru Pakta za stabilnost in rast

Komisija je kot del pomladanskega svežnja evropskega semestra 2022 sprejela poročilo v skladu s členom 126(3) PDEU za 18 držav članic. To so Belgija, Bolgarija, Češka, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Italija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Estonija, Avstrija, Poljska, Slovenija, Slovaška in Finska. Za vse te države članice razen Finske je v poročilu ocenjeno njihovo izpolnjevanje merila glede primanjkljaja. V primeru Litve, Estonije in Poljske je bilo poročilo pripravljeno zaradi načrtovanega primanjkljaja v letu 2022, ki naj bi presegel referenčno vrednost 3 % BDP iz Pogodbe, medtem ko je primanjkljaj sektorja država v drugih državah članicah leta 2021 presegel 3 % BDP. Poleg tega je v poročilu za Belgijo, Francijo, Italijo, Madžarsko, Slovaško in Finsko ocenjeno izpolnjevanje merila glede dolga v letu 2021 na podlagi podatkov o realizaciji.

Komisija ne predlaga, da bi spomladi 2022 začela nove postopke v zvezi s čezmernim primanjkljajem. Pandemija COVID-19 ima še naprej izjemen makroekonomski in fiskalni učinek, ki skupaj s trenutnimi geopolitičnimi razmerami ustvarja izjemno negotovost, tudi za določitev natančne usmeritve fiskalne politike. Na podlagi tega Komisija meni, da odločitev o začetku postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem za države članice ne bi smela biti sprejeta. Kar zadeva države članice, katerih delež dolga presega referenčno vrednost 60 % BDP, bo Komisija v okviru svoje ocene vseh pomembnih dejavnikov preučila, ali bi izpolnjevanje merila glede zmanjšanja dolga pomenilo preveč zahteven fiskalni napor na začetku programskega obdobja, kar bi lahko ogrozilo rast. Zato po mnenju Komisije upoštevanje merila glede zmanjšanja dolga v trenutnih izrednih gospodarskih razmerah ni potrebno.

Romunija je edina država članica, ki je v postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki temelji na razvoju dogodkov pred pandemijo. Svet je 3. aprila 2020 na podlagi čezmernega primanjkljaja, načrtovanega v letu 2019, sklenil, da v Romuniji obstaja čezmerni primanjkljaj. V svojem zadnjem priporočilu z dne 18. junija 2021 je Romunijo pozval, naj čezmerni primanjkljaj odpravi najpozneje do leta 2024. Primanjkljaj sektorja država Romunije v letu 2021 in fiskalni napor v letu 2021 sta v skladu s priporočilom Sveta. Postopek v zvezi s čezmernim primanjkljajem zato miruje.

Komisija bo jeseni 2022 ponovno ocenila proračunski položaj držav članic. Spremljanje gibanja dolga in primanjkljaja se bo nadaljevalo na podlagi gospodarske napovedi iz jeseni 2022 in osnutkov proračunskih načrtov za leto 2023, ki jih morajo države članice euroobmočja predložiti do 15. oktobra 2022. Komisija bo jeseni 2022 znova ocenila možnost začetka postopkov v zvezi s čezmernim primanjkljajem.

Z okrevaljem v letu 2021 so se makroekonomska neravnotežja na splošno spet začela zmanjševati. Pričakuje se, da bo gospodarska rast skupaj z ustreznimi in ambicioznimi ukrepi politike nadalje zmanjšala makroekonomske ranljivosti. Zlasti hitro izvajanje načrtov za okrevalje in odpornost ter načrta REPowerEU bo okrepilo potencialno rast, povečalo odpornost

gospodarstev EU in tako pomagalo odpraviti ranljivosti v prihodnjih letih. Komisija je v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji ugotovila makroekonomske ranljivosti, povezane z neravnotežji in čezmernimi neravnotežji, v 10 od 12 držav članic, za katere je bil opravljen poglobljen pregled. V okviru 2 so povzete ugotovitve v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji v državah članicah, v Dodatku 4 pa so navedene podrobnejše informacije o njih.

Okvir 2: Makroekonomska neravnotežja v državah članicah

Komisija je ocenila obstoj makroekonomskih neravnotežij za 12 držav članic, ki so bile v poročilu o mehanizmu opozarjanja za leto 2022 izbrane za poglobljene preglede. V zvezi z vsemi temi državami članicami so bila v zadnjem letnem ciklu nadzora v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji ugotovljena neravnotežja ali čezmerna neravnotežja.

Oceno makroekonomskih ranljivosti zaznamuje močno gospodarsko okrevanje po krizi zaradi COVID-19 v razmerah vse večje negotovosti zaradi naraščajočih cen energije in primarnih proizvodov ter drugih učinkov ruske agresije proti Ukrajini. Ravni zasebnega in javnega dolga se znižujeta, saj se gospodarstvo po krizi spet krepi. Kljub temu sta v številnih primerih še vedno nad ravnmi pred pandemijo COVID-19, kar odraža sunkovitost krčenja gospodarstva v letu 2020 in ukrepe, sprejete v podporo gospodarstvu. Zunanje uravnoteženje ostaja nepopolno: tekoči računi velikih neto dolžnic z večjimi čezmejnimi turističnimi sektorji so se izboljšali, vendar ostajajo pod ravno pred pandemijo COVID-19, medtem ko so veliki presežki na tekočem računu v nekaterih državah članicah kljub začasnemu zmanjšanju med pandemijo še vedno prisotni. Cene stanovanj rastejo najhitreje v več kot desetletju. Bančni sektor je dobro preстал pandemično krizo, čeprav se lahko pojavijo nekatera tveganja, saj so se moratoriji na odplačevanje dolga iztekli, začasni podporni ukrepi pa so odpravljeni.

Na splošno se ranljivosti v več državah članicah zmanjšujejo in spuščajo pod raven pred pandemijo, pri čemer je revizija klasifikacije neravnotežij upravičena v dveh primerih. Program politike, vključen v načrte za okrevanje in odpornost, ter pretekli ukrepi politike podpirajo nadaljnje prilagajanje in trdnejše temelje za zadevna gospodarstva, kar zagotavlja možnosti za nadaljnje zmanjševanje ranljivosti. Gospodarska rast bo podpirala nadaljnje prilagajanje, vendar bi se države z nizko potencialno rastjo lahko soočale z zahtevno dinamiko. Inflacijski pritiski naraščajo, zaostritev pogojev financiranja in nihanje deviznih tečajev pa lahko negativno vplivata na servisiranje dolga. To je posebno tveganje, kadar je zasebni ali javni dolg v tuji valuti in kadar so potrebe po refinanciranju precejšnje.

– Irska in Hrvaška nimata več neravnotežij. Na Irskem so se deleži dolga v zadnjih letih znatno zmanjšali in še naprej kažejo močno dinamiko upadanja. Na Hrvaškem so se deleži dolga v zadnjih letih znatno zmanjšali in še naprej kažejo močno dinamiko upadanja.

– Grčija, Italija in Ciper se še vedno soočajo s čezmernimi neravnotežji.

– Nemčija, Španija, Francija, Nizozemska, Portugalska, Romunija in Švedska se še vedno soočajo z neravnotežji.

V Dodatku 4 so podrobno navedeni specifični vidiki za 12 zadevnih držav članic.

5. SKUPNA PRIZADEVANJA INSTITUCIJ EU, DRŽAV ČLANIC IN DELEŽNIKOV

Konstruktiven dialog z državami članicami in okrepljen medinstitucionalni dialog na evropski ravni se bosta nadaljevala v celotnem procesu evropskega semestra. Intenziven politični dialog o načrtih za okrevanje in odpornost je Komisiji in državam članicam omogočil okrepitev in poglobitev sodelovanja, kar je zagotovilo široko odgovornost in se bo nadaljevalo v fazi izvajanja načrtov. Ponovna vzpostavitev poročil o državah in specifičnih priporočil za države ponuja dodatno priložnost za razširitev medinstitucionalnega in dvostranskega dialoga, ki bo omogočil skupno razumevanje razvijajočih se izzivov in prednostnih nalog politike. Stalno izmenjavo o družbenih in gospodarskih gibanjih v Evropski uniji zagotavlja makroekonomski dialog, ki poteka dvakrat letno na politični in tehnični ravni med Svetom, Komisijo in predstavniki evropskih socialnih partnerjev. Komisija bo poleg tega nadaljevala tudi tesen dialog z Evropskim parlamentom o ključnih družbenih in gospodarskih gibanjih ter bo z njim še naprej sodelovala pred vsako ključno stopnjo letnega cikla usklajevanja.

Uspešno izvajanje evropskega semestra ter mehanizma za okrevanje in odpornost temelji na sistematičnem vključevanju socialnih partnerjev in drugih deležnikov na ravni EU in nacionalni ravni. Dejavno vključevanje deležnikov prek posebnih rednih srečanj je pomembno v vseh fazah evropskega semestra ter postopka izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost. Komisija poziva vse države članice, naj v okviru rednih izmenjav dejavno sodelujejo s socialnimi partnerji, lokalnimi in regionalnimi organi ter drugimi deležniki, zlasti predstavniki organizacij civilne družbe, ter naj se oprejo na uspešno uporabo načela partnerstva pri načrtovanju in izvajanju kohezijske politike. To prispeva k skupnemu prepoznavanju izzivov in izboljšanju političnih rešitev ter zagotavlja širšo odgovornost za agendo gospodarske in socialne politike, vključno z izvajanjem specifičnih priporočil za države. Komisija bo obstoječe forume v okviru evropskega semestra uporabila za obveščanje in vključevanje socialnih partnerjev tudi v izvajanje mehanizma za okrevanje in odpornost. Komisija bo med letom sprejela tudi sporočilo in predlog priporočila Sveta o krepitvi socialnega dialoga na ravni EU in nacionalni ravni.

6. ZAKLJUČEK

Reševanje stalnih in novih izzivov bo ključno za zagotavljanje odpornosti evropskih gospodarstev in družb ter vključujoče in trajnostne rasti. S ponovno uvedbo poročil o državah in specifičnih priporočil za države se novi cikel evropskega semestra 2022 osredotoča na trajnostno in vključujoče okrevanje, ki temelji na izvajanju ambicioznih načrtov za okrevanje in odpornost ter štirih razsežnostih konkurenčne trajnostnosti, ki so naše vodilo za ukrepe politike, kar je v celoti v skladu s cilji ZN za trajnostni razvoj. Ruska invazija na Ukrajino in njen vpliv na gospodarstva držav članic sta obenem jasno opozorilo, da so pred Evropo strateški izzivi. Razlogi za hiter energetske prehod s fosilnih goriv še nikoli niso bili tako tehtni. Potrebni so nadaljnji odločni koraki za spodbujanje gospodarske in socialne odpornosti, zagotavljanje zanesljive oskrbe EU z energijo in zmanjšanje naše odvisnosti od ruskih fosilnih goriv precej pred letom 2030.

Poleg nadaljnjega izvajanja načrtov za okrevanje in odpornost bi morale države članice sprejeti ukrepe za izvajanje specifičnih priporočil za države za leto 2022, ki odražajo preostale in nove izzive, ob upoštevanju načrta REPowerEU. V letošnjih poenostavljenih poročilih o državah so opredeljeni izzivi, ki so v načrtih za okrevanje in odpornost obravnavani

le delno ali sploh niso obravnavani in ki so povezani s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti, med drugim dodatne potrebe po reformah in naložbah, ki lahko podprejo izvajanje načrta REPowerEU. Ocena nerešenih in nastajajočih izzivov je zato podlaga za predlog Komisije za specifična priporočila za države za leto 2022. Ko bo Svet ta priporočila sprejel, bodo imela v skladu z ustreznimi smernicami osrednjo vlogo pri pripravi novih in posebnih poglavij v zvezi z načrtom REPowerEU v načrtih držav članic za okrevanje in odpornost, poleg tega pa zagotavljajo usmeritve glede nadaljnjih ukrepov, potrebnih v okviru načrta REPowerEU.

Komisija poziva Evropski svet, naj potrdi njene predloge za specifična priporočila za države za leto 2022, Svet pa, naj jih sprejme. Poleg tega poziva države članice, naj priporočila v celoti in pravočasno izvedejo v tesnem dialogu s socialnimi partnerji, organizacijami civilne družbe in drugimi deležniki na vseh ravneh.

DODATEK 1 – PREGLED TEMATSKIH PODROČIJ, ZAJETIH V SPECIFIČNIH PRIPOROČILIH ZA DRŽAVE

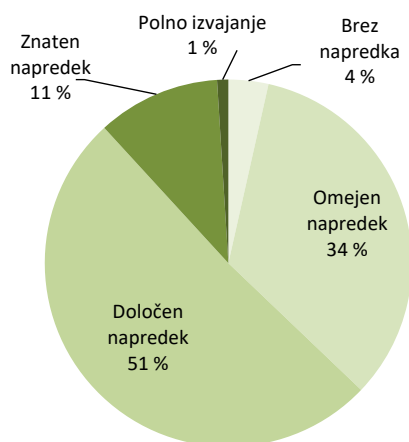
Široka kategorija	Zeleni prehod				Digitalni prehod, produktivnost in enotni trg				Zaposlovanje, socialne politike in pravičnost										Makroekonomska stabilnost				Institucionalna odpornost																	
Področja politike	Energija iz obnovljivih virov in energetska infrastruktura	Energijska učinkovitost	Prilagajanje podnebnim spremembam	Okolje in upravljanje virov	Promet	Digitalna povezljivost, infrastruktura in delovanje trga	Digitalizacija podjetij	Digitalizacija javne uprave	Poslovno okolje (vključno s politikami za MSP)	Enotni trg, konkurenca in državna pomoč	Podjetja v državni lasti	Javna naročila in koncesije	Raziskave in inovacije	Trg dela	Aktivne politike trga dela	Enake možnosti	Plače in določanje plač	Znanja in spretnosti, nadaljnje poklicno izobraževanje in usposabljanje ter izobraževanje odraslih	Predšolska vzgoja in varstvo	Izobraževanje (splošno, začetno poklicno izobraževanje in usposabljanje ter visokodolsko izobraževanje)	Pokojninski sistemi in aktivno staranje	Revidirana socialna vključenost in socialna zaščita	Regionalni razvoj in lokalne javne storitve	Zdravstveno varstvo	Dolgotrajna oskrba	Proračunski okvir in fiskalno upravljanje	Davčna politika	Davčna uprava, davčne utaje in izogibanje davkom	Finančne storitve in finančna stabilnost	Dostop do financiranja in financiranje rasti	Preprečevanje pranja denarja	Stanovanja	Dolg zasebnega sektorja in insolventni okvir	Javna uprava	Korupcija	Kakovost priprave zakonodaje	Pravosodni sistem			
AT																																								
BE																																								
BG																																								
CY																																								
CZ																																								
DE																																								
DK																																								
EE																																								
EL																																								
ES																																								
FI																																								
FR																																								
HR																																								
HU																																								
IE																																								
IT																																								
LT																																								
LU																																								
LV																																								
MT																																								
NL																																								
PL																																								
PT																																								
RO																																								
SE																																								
SI																																								
SK																																								

 = področje politike, zajeto v specifičnih priporočilih za države

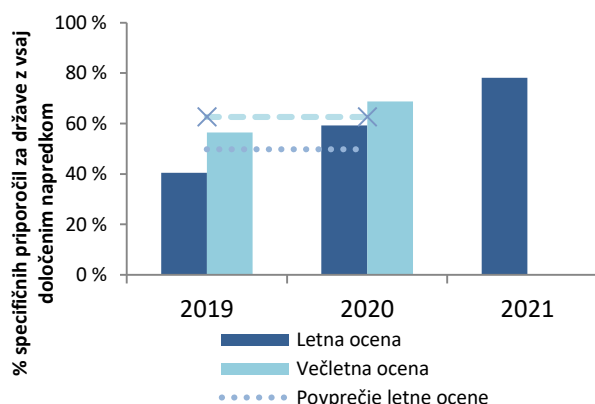
DODATEK 2 – NAPREDEK PRI IZVAJANJU SPECIFIČNIH PRIPOROČIL ZA DRŽAVE

V ciklu evropskega semestra 2022 se ocenjujejo ukrepi politike držav članic za reševanje strukturnih izzivov, opredeljenih v specifičnih priporočilih za države, sprejetih od leta 2019. Po vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost kot osrednjega orodja za uresničevanje prednostnih nalog politik EU in nacionalnih politik se pri oceni specifičnih priporočil za države za leto 2022 upoštevajo dosednji ukrepi politike⁽²⁴⁾, ki so jih sprejele države članice, ter zaveze, sprejete v načrtih za okrevanje in odpornost, odvisno od stopnje njihovega izvajanja. Zato ocena odraža le trenutne zgodnje faze izvajanja načrtov za okrevanje in odpornost, ne pa ravni napredka, ki bi ga bilo mogoče doseči ob predpostavki popolnega izvajanja načrtov⁽²⁵⁾. V skladu s področjem uporabe mehanizma za okrevanje in odpornost je ocena specifičnih priporočil za države za leto 2022 osredotočena na specifična priporočila za države za obdobje 2019–2020 (večletna ocena). Ocena vključuje tudi oceno specifičnih priporočil za države za leto 2021, ki se nanašajo le na fiskalno politiko (letna ocena).

Slika 1: Trenutna raven izvajanja specifičnih priporočil za države za obdobje 2019–2020



Slika 2: Izvajanje specifičnih priporočil za države za obdobje 2019–2021: letna ocena v vsakem zaporednem letu v primerjavi z dosedanjim izvajanjem



Opomba: Večletna ocena obravnava izvajanje specifičnih priporočil za države za obdobje 2019–2020 od sprejetja priporočil do objave tega sporočila. Specifična priporočila za države za leto 2021 se nanašajo le na fiskalno politiko.

²⁴ Vključno z ukrepi politike, o katerih se poroča v nacionalnih reformnih programih in v poročilih o mehanizmu za okrevanje in odpornost (polletno poročanje o napredku pri doseganju mejnikov in ciljev ter na podlagi ocene zahtevka za izplačilo), razen držav članic, ki do presečnega datuma tega sporočila še niso predložile načrta za okrevanje in odpornost ali katerih načrt še ni bil odobren (Madžarska, Poljska, Nizozemska).

²⁵ Države članice so bile pozvane, naj v svojih načrtih za okrevanje in odpornost učinkovito obravnavajo vsa ustrezna specifična priporočila za države ali znaten del njih. Za načrte za okrevanje in odpornost, sprejete do presečnega datuma tega sporočila, so ustrezna specifična priporočila za države tista, ki jih je Svet sprejel v letih 2019 in 2020. V oceni specifičnih priporočil za države, ki je predstavljena tukaj, je upoštevana stopnja izvajanja ukrepov, vključenih v načrte za okrevanje in odpornost, in ukrepov, ki so se v času ocenjevanja izvajali zunaj navedenih načrtov. V zvezi z ukrepi, predvidenimi v prilogah k sprejetim izvedbenim sklepom Sveta o odobritvi ocene načrtov za okrevanje in odpornost, ki še niso bili sprejeti ali izvedeni, vendar se v zvezi z njimi šteje, da so verodostojno napovedani, je treba v skladu z metodologijo ocenjevanja specifičnih priporočil za države šteti, da zagotavljajo „omejen napredek“. Ko se bodo ti ukrepi začeli izvajati, lahko privedejo do „določenega/znatnega napredka“ ali „celovitega izvajanja“, odvisno od njihovega pomena.

Z večletne perspektive je bil dosežen vsaj določen napredek pri izvajanju 63 % specifičnih priporočil za posamezne države za obdobje 2019–2020 dosežen vsaj določen napredek (glej sliko 1). V primerjavi z lansko oceno je bil dosežen precejšen dodaten napredek tako pri strukturnih specifičnih priporočilih za države za leto 2019 kot pri bolj krizno usmerjenih specifičnih priporočilih za države za leto 2020. Vendar se izvajanje reform med posameznimi področji politike bistveno razlikuje. Države članice so v zadnjih letih največji napredek dosegle zlasti na področju dostopa do financiranja in finančnih storitev, temu pa sledita preprečevanje pranja denarja in poslovno okolje. Po drugi strani pa je bil napredek še posebej počasen na področju pokojninskih sistemov, enotnega trga, konkurence in državne pomoči ter stanovanjske politike.

Precejšen napredek je bil dosežen pri izvajanju priporočil, sprejetih leta 2021. Države članice so dosegle vsaj „določen napredek“ pri skoraj 80 % priporočil, ki so bila nanje naslovljena julija 2021, pri čemer je šlo le za vprašanja v zvezi s fiskalnimi politikami (slika 2).

Rezultati ocene specifičnih priporočil za države za leto 2022 bodo skupaj z rezultati iz preteklih let junija na voljo na spletišču Komisije.

DODATEK 3 – NAPREDEK PRI IZVAJANJU CILJEV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA NA RAVNI EU



Opomba: na zgornji sliki je ponazorjeno, kako hitro je EU glede na izbrane kazalnike napredovala pri doseganju vsakega od 17 ciljev v zadnjem petletnem obdobju. Metoda za ocenjevanje gibanja kazalnikov in njihovo združevanje na ciljni ravni ter podrobnejše analize so na voljo na spletišču Eurostata: [Overview – Sustainable development indicators – Eurostat \(Pregled – Kazalniki trajnostnega razvoja – Eurostat\) \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&code=sdg-overview).

Kot v prejšnjih letih je EU v opazovanem obdobju (v zadnjih petih letih in do leta 2021) dosegla največji napredek pri spodbujanju miru in osebne varnosti na svojem ozemlju ter pri izboljšanju dostopa do pravnega varstva in zaupanja v institucije (cilj trajnostnega razvoja št. 16). Pomembne izboljšave so bile dosežene tudi na področju gospodarske rasti in trga dela (cilj trajnostnega razvoja št. 8), ki se je leta 2021 po pandemiji COVID-19 okrepil, ter na področju inovacij in infrastrukture (cilj trajnostnega razvoja št. 9). Tudi napredek pri zmanjševanju revščine in socialne izključenosti (cilj trajnostnega razvoja št. 1) je bil znaten, vendar se razpoložljivi podatki delno nanašajo le na obdobje do leta 2019, zato ne odražajo v celoti učinkov pandemije COVID-19. Napredek je bil dosežen tudi na področju čiste in cenovno dostopne energije (cilj trajnostnega razvoja št. 7), vendar je na ta razvoj močno vplivalo izjemno zmanjšanje porabe energije v letu 2020 zaradi omejitev javnega življenja, povezanih s COVID-19, in posledične manjše gospodarske aktivnosti. Poleg tega v številkah še ni upoštevano najnovejše dogajanje na energetskih trgih, povezano z rusko invazijo na Ukrajino.

EU je dosegla tudi dober napredek pri doseganju ciljev v zvezi z zdravjem in dobrim počutjem (cilj trajnostnega razvoja št. 3), življenjem v vodi (cilj trajnostnega razvoja št. 14) in enakostjo spolov (cilj trajnostnega razvoja št. 5). Manj napredka je bilo doseženega v zvezi s trajnostnimi mesti (cilj trajnostnega razvoja št. 11), zmanjšanjem neenakosti (cilj trajnostnega razvoja št. 10), odgovorno porabo in proizvodnjo (cilj trajnostnega razvoja št. 12), kakovostnim izobraževanjem (cilj trajnostnega razvoja št. 4), podnebnimi ukrepi (cilj trajnostnega razvoja št. 13) ter odpravo lakote in trajnostnim kmetijstvom (cilj trajnostnega razvoja št. 2). V zvezi s čisto vodo in sanitarno ureditvijo (cilj trajnostnega razvoja št. 6) ter globalnimi partnerstvi za cilje in

upravljanje (cilj trajnostnega razvoja št. 17) je EU v zadnjih letih, za katera so na voljo podatki, na nevtralni poti, kar kaže na kombinacijo skoraj enako trajnostnega in netrajnostnega razvoja. Nasprotno pa je prišlo do rahlega nazadovanja pri življenju na kopnem (cilj trajnostnega razvoja št. 15), kar odraža dejstvo, da so ekosistemi in biotska raznovrstnost še vedno pod pritiskom zaradi človekovih dejavnosti.

DODATEK 4 – UGOTOVITVE POGLOBLJENIH PREGLEDOV MAKROEKONOMSKIH NERAVNOTEŽIJ V DRŽAVAH ČLANICAH EU

Neravnotežja ali čezmerna neravnotežja so bila ugotovljena v 10 od 12 držav članic, za katere je bil opravljen poglobljeni pregled. V analizi poglobljenih pregledov so obravnavani resnost neravnotežij, njihov nedavni in prihodnji razvoj ter povezani odzivi politike. Upoštevani so tudi ustrezni učinki prelivanja in sistemski čezmejni učinki neravnotežij.

Po strmem povečanju v letu 2020 se deleža zasebnega in javnega dolga v večini primerov ponovno postopno zmanjšujeta. Povečanje zadolženosti zasebnega sektorja in javnega dolga, ki so ga povzročili močan upad BDP in potrebni ukrepi za ublažitev posledic pandemije COVID-19, je bilo na splošno omejeno na leto 2020. Stopnji zadolženosti in javnega dolga se zdaj znižujeta, saj gospodarstvo okreva. Vendar so bila znižanja doslej omejena, dolg pa je v nekaterih primerih še vedno precej večji, kot je bil pred krizo zaradi COVID-19. Zmanjšanja deležev javnega dolga so bila še posebej majhna in odražajo pomembno podporo, ki se je s fiskalnimi politikami zagotavljala gospodarstvu tudi v letu 2021. Večje razlike med državami članicami so bile pri razvoju zasebnega dolga, pri čemer je v nekaterih prišlo do opaznega upada.

V prihodnje bo gospodarska rast, ki jo bo spodbudilo hitro izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost, podpirala nadaljnje razdolževanje, vendar so prisotna tveganja. Negotovost v zvezi z gospodarskimi obeti je povečana, zlasti zaradi ruske invazije na Ukrajino. Inflacijski pritiski naraščajo, pri čemer lahko zaostreni pogoji financiranja in nihanje deviznih tečajev negativno vplivajo na servisiranje dolga podjetij, gospodinjstev in vlad. To tveganje je še posebej prisotno, če je dolg izražen v tujih valutah, če so obrestne mere spremenljive in če so potrebe po financiranju večje. Hkrati pa višja inflacija zaradi učinkov imenovalca zmanjšuje deleže javnega dolga v BDP. Strukturne spremembe in pomanjkanja delovne sile lahko privedejo do pospešene rasti plač, kar lahko sproži vprašanja glede konkurenčnosti. Hitro izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost ter načrta REPowerEU bo povečalo potencialno rast in odpornost gospodarstev EU. To je zlasti pomembno za države z nizko potencialno rastjo, saj lahko pomaga odpraviti njihove ranljivosti v prihodnjih letih, vključno s tistimi, ki so povezane z visoko zadolženostjo.

Zunanji položaji se spet izboljšujejo. Tekoči računi velikih neto dolžnic z večjimi čezmejnimi turističnimi sektorji so se začeli izboljševati, vendar so še vedno pod ravno pred krizo. Pričakovano nadaljevanje okrevanja na področju mednarodnih potovanj bi moralo podpirati nadaljnjo krepitev, vendar obstajajo tveganja motenj zaradi ruske invazije na Ukrajino. V nekaterih državah članicah se zaradi presežka prihrankov nad naložbami ob majhnih spremembah ohranjajo veliki presežki na tekočem računu, medtem ko bi se moral saldo tekočega računa skoraj vseh držav članic zaradi višjih uvoznih cen energije znižati. Večina visokih negativnih neto stanj mednarodnih naložb se je leta 2021 ob podpori rasti BDP in izboljšanih tekočih računov začela izboljševati, pri čemer naj bi se letos in v naslednjem letu še izboljšala. Priliv sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost bo v prihodnjih letih v številnih primerih podpiral zunanji položaj.

Cene stanovanj so še naprej močno rasle, saj je bilo povpraševanje veliko, ponudba pa omejena. Realne cene stanovanj so se leta 2021 v večini držav članic še zvišale, pri čemer je bila v nekaterih primerih zabeležena njihova najhitrejša rast v zadnjem desetletju. Pričakovati je mogoče, da se bodo omejitve na strani ponudbe, ki so obstajale že pred pandemijo, nadaljevale tudi v prihodnjih letih. Zaradi pričakovanega zaostrovanja pogojev financiranja v zadnjih

mesecih so bile nekatere odločitve o nakupu morda sprejete predčasno, kar je dodatno spodbudilo zvišanje cen. Če so se cene višale ob visoki in naraščajoči zadolženosti gospodinjstev, so lahko gospodinjstva in posojilodajalci bolj občutljivi na popravke cen stanovanj navzdol.

Bančni sektor je dobro preстал pandemično krizo in je zaradi preteklih reform močnejši. Države članice, ki so imele velik delež preteklih nedonosnih posojil, so ta delež še naprej zmanjševale, včasih znatno. Kljub temu bi se lahko delež nedonosnih posojil še vedno povečal, ko se bo pokazal celoten učinek izteka moratorijev na odplačevanje dolga in odprave začasnih podpornih ukrepov, povezanih s pandemijo COVID-19. Poslabšanje gospodarskih obetov lahko povzroči tudi težave v bilancah stanja bank, medtem ko bi morale višje obrestne mere prispevati k višjim stopnjam dobička bank. V državah članicah z močno povezavo med bankami in vlado lahko tveganje za banke pomenijo tudi višji stroški financiranja države.

Preglednica 1: UGOTOVITVE IZ POGLOBLJENIH PREGLEDOV PO DRŽAVAH ČLANICAH

	Rezultati poglobljenih pregledov iz leta 2021	Rezultati poglobljenih pregledov iz leta 2022
Ni neravnotežij	–	HR, IE
Neravnotežja	DE, ES, FR, HR, IE, NL, PT, RO, SE	DE, ES, FR, NL, PT, RO, SE
Čezmerna neravnotežja	CY, EL, IT	CY, EL, IT

Države članice, ki nimajo več neravnotežij

Za **Hrvaško**, za katero je bilo leta 2021 ugotovljeno, da se sooča z neravnotežji, je bilo ugotovljeno, da nima neravnotežij. Pomemben napredek je bil dosežen pri zmanjševanju zadolženosti zasebnega sektorja in neto zunanjih obveznosti. Dolg sektorja država ostaja visok, vendar se spet znižuje, kar je pred pandemijo prineslo precejšnje izboljšave. Bančni sektor ostaja stabilen in likviden, delež nedonosnih posojil pa se zmanjšuje. Potencialna rast BDP se je na podlagi odločnih ukrepov politike povečala, preostale ranljivosti pa je mogoče odpraviti z nadaljnjo krepitvijo, ki temelji na doslednem izvajanju načrta za okrevanje in odpornost²⁶. Po sedanjih napovedih naj bi se zadolženost zasebnega sektorja in javni dolg še naprej zmanjševala, zunanji položaj pa naj bi se še naprej krepil, k čemur bodo prispevala tudi sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost.

Za **Irsko**, za katero je bilo leta 2021 ugotovljeno, da se sooča z neravnotežji, je bilo ugotovljeno, da nima neravnotežij. Pomemben napredek je bil dosežen pri zmanjševanju javnega dolga in zadolženosti zasebnega sektorja ter neto zunanjih obveznosti, in sicer tako pred pandemijo kot

²⁶ Komisija in ECB bosta na svojih področjih pristojnosti pravočasno ocenili zaveze Hrvaške v okviru sodelovanja v MDT II.

tudi po njej. Zmanjšanje deležev dolga ostaja znatno, čeprav manjše, ko se nacionalna proizvodnja prilagodi za učinke poslovanja multinacionalnih družb, registriranih na Irskem. Pričakuje se, da se bosta zadolženost zasebnega sektorja in javni dolg še naprej zmanjševala, zunanji položaj pa naj bi se še okrepil. Irske banke so še naprej zmanjševale delež nedonosnih posojil. Visoka rast cen stanovanj je še vedno izziv za njihovo cenovno dostopnost, pri čemer se zdi, da so tveganja za makroekonomsko stabilnost zaenkrat omejena. Čeprav je morda neposredni učinek načrta za okrevanje in odpornost zaradi njegovega razmeroma majhnega obsega omejen, lahko prispeva k nadaljnji krepitvi temeljev gospodarstva.

Države članice, ki se soočajo z neravnotežji

Francija se sooča z neravnotežji. Ranljivosti so v razmerah nizke rasti produktivnosti povezane z visokim javnim dolgom in šibko konkurenčnostjo, ki imata čezmejne učinke. Kriza zaradi COVID-19 je povzročila znatno povečanje že tako visokega javnega dolga, vendar se je z okrevanjem gospodarstva delež javnega dolga v BDP leta 2021 zmanjšal, po napovedih pa naj bi se letos in naslednje leto še naprej zmanjševal, hkrati pa ostal precej nad ravno pred pandemijo. Zadolženost zasebnega sektorja se je v zadnjih letih še naprej povečevala in presega bonitetne ravni, čeprav so tveganja, povezana s povečano zadolženostjo podjetij, nekoliko ublažena z vzporednim ustvarjanjem likvidnostnih rezerv. Osnovna dinamika produktivnosti je skozi čas ostala stabilna. Deleži na izvoznih trgih, ki so se v prejšnjih letih na splošno ustalili, so se med pandemijo močno zmanjšali, pri čemer so bili ključni izvozni sektorji močno prizadeti, vendar se za leti 2022 in 2023 napoveduje precejšnje okrevanje. Na stroškovno konkurenčnost in produktivnost naj bi ugodno vplivale nedavne in prihodnje reforme, vključno z nadaljnjim močnim izvajanjem načrta za okrevanje in odpornost.

Nemčija se sooča z neravnotežji. Ranljivosti so povezane z vztrajnim velikim presežkom na tekočem računu, ki odraža šibke naložbe v primerjavi s prihranki in ima čezmejni pomen. Presežek na tekočem računu se je do leta 2020 zmanjševal le počasi, leta 2021 pa se je povečal. Še vedno precej presega ravni, izražene v temeljnih kazalnikih države, kar odraža omejevanje potrošnje in vztrajno šibke naložbe. Naložbe podjetij so ostale pod ravno pred pandemijo, korporacije pa še naprej beležijo velike neto prihranke. Naložbe v stanovanja, ki so bile na nizki ravni, so se postopoma povečevale, vendar ponudba stanovanj še vedno ne dosega povpraševanja po njih. Zaradi obstoječih ovir, vključno z upravnimi, so javne in zasebne naložbe omejene. Presežek na tekočem računu bo verjetno ostal velik, čeprav naj bi se v letu 2022 zaradi višjih cen primarnih proizvodov nekoliko zmanjšal. Nedavne napovedi glede spodbujanja naložb so obetavne, načrt za okrevanje in odpornost pa je usmerjen v odpravljanje ozkih grl za naložbe. Za nadaljnje spodbujanje naložb pa so ključna dodatna sredstva in prizadevanja za odpravo ozkih grl za naložbe ter temeljito izvajanje.

Nizozemska se sooča z neravnotežji. Ranljivosti so povezane z visokim zasebnim dolgom in velikim presežkom na tekočem računu, ki imata čezmejne učinke. S sektorskega vidika so visoki prihranki in majhne domače naložbe nefinančnih družb glavni strukturni dejavniki visokega in vztrajnega presežka na tekočem računu, ki precej presega ravni, izražene v temeljnih kazalnikih države, in se je leta 2021 še zvišal. Del zunanjega presežka in njegova nedavna dinamika sta povezana s poslovanjem nekaterih velikih multinacionalnih družb. V prihodnje bo presežek verjetno ostal velik, saj so njegovi glavni dejavniki še vedno prisotni. Dolg zasebnega sektorja je še vedno visok zaradi visoke zadolženosti gospodinjstev in dolga podjetij, pri čemer je slednji delno posledica čezmejnega dolga multinacionalnih družb znotraj skupine. Zaradi visoke

zadolženosti gospodinjestev so slednja bolj izpostavljena šokom, saj so močna zvišanja cen stanovanj prispevala k naraščanju dolga, cene stanovanj pa se zdijo precenjene. Pričakuje se, da bo zadolženost gospodinjestev ostala visoka, in sicer zaradi nadaljnje rasti cen stanovanj in izkrivljanj na stanovanjskem trgu, ki daje prednost lastništvu stanovanj, ki se financira z dolgom, ter pomanjkanja ponudbe stanovanj. Sprejeti so bili omejeni ukrepi politike, vendar je treba storiti še več.

Portugalska se sooča z neravnotežji. Ranljivosti so povezane z visokim zasebnim, javnim in zunanjim dolgom v razmerah nizke rasti produktivnosti. Obseg nedonosnih posojil, ki je bil velik, se je znatno zmanjšal. Po začasnem preobratu leta 2020 zaradi krize zaradi COVID-19 so se te ranljivosti leta 2021 spet začele zmanjševati. Saldo tekočega računa je v letih 2020 in 2021 postal negativen, predvsem zaradi šoka v turističnem sektorju, ki ga je povzročila pandemija, medtem ko se je neto stanje mednarodnih naložb že leta 2021 znatno izboljšalo, celo nad ravno pred pandemijo. Delež dolga zasebnega sektorja in javnega dolga v BDP sta se leta 2021 spet začela zmanjševati, vendar ostajata nad ravnmi pred pandemijo, pri čemer prvi še vedno presega bonitetne ravni. V prihodnje naj bi se zasebni, javni in zunanji dolg zaradi gospodarske rasti še naprej zmanjševal. Sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost bodo neposredno koristila tudi zunanjemu položaju. Pri odpravljanju neravnotežij je bil dosežen napredek politike, pri čemer lahko uspešno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost pripomore k njihovemu nadaljnjemu zmanjševanju, vendar izzivi politike ostajajo.

Romunija se sooča z neravnotežji. Ranljivosti se nanašajo na zunanje račune, povezane z visokimi javnofinančnimi primanjkljaji, in na vprašanja glede konkurenčnosti, ki se ponovno pojavljajo. Visok primanjkljaj na tekočem računu se je leta 2021 še poslabšal in se po napovedih letos ali prihodnje leto ne bo izboljšal. Zaradi visokih javnofinančnih primanjkljajev, ki so nastali že pred krizo zaradi COVID-19, se je povečal primanjkljaj na tekočem računu, kar predstavlja tveganje za vzdržnost zunanjega dolga. Stroški državnega zadolževanja so se od začetka leta 2021 povečali. Pričakovana pospešitev rasti plač bi lahko dodatno obremenila stroškovno konkurenčnost. Nominalna depreciacija bi lahko ublažila izgube konkurenčnosti, vendar bi povečala inflacijske pritiske in breme servisiranja dolgov v tujih valutah, ki so precejšnji za javni in zasebni sektor. Negativno neto stanje mednarodnih naložb naj bi ostalo pod ravno pred pandemijo. Zunanjemu položaju naj bi koristila znatna sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost, zunanje financiranje pa sicer lahko postane zahtevnejše zaradi strožjih finančnih pogojev na svetovni ravni. Nedavne pobude politike, vključno z uspešnim izvajanjem romunskega načrta za okrevanje in odpornost, lahko odpravijo nekatere ranljivosti, vendar so za izboljšanje konkurenčnosti in potencialne rasti potrebni nadaljnji ukrepi.

Španija se sooča z neravnotežji. Ranljivosti so povezane z visokim zunanjim, javnim in zasebnim dolgom v razmerah visoke brezposelnosti ter imajo čezmejni pomen. Leta 2021 so se deleži javnega dolga v BDP spet začeli zmanjševati kot pred pandemijo, pri čemer naj bi se letos in naslednje leto še dodatno zmanjšali. Tekoči račun kaže majhen presežek, neto stanje mednarodnih naložb pa je doseglo najboljšo vrednost od sredine prvega desetletja tega stoletja. Vendar zasebni dolg ostaja višji kot pred krizo zaradi COVID-19 in še vedno presega bonitetne ravni, medtem ko je velik delež javnega dolga v BDP še vedno precej nad ravno pred pandemijo. Obseg nedonosnih posojil se je še naprej zmanjševal, vendar nekatere tveganja ostajajo, zlasti v energetsko intenzivnih sektorjih in sektorjih, ki jih je pred tem močno prizadela kriza zaradi COVID-19. Brezposelnost se je leta 2021 spet začela zniževati, vendar sta segmentacija trga dela in brezposelnost mladih še vedno visoki, čeprav bodo pretekle in nedavne

reformne trga dela ter nadaljnje izvajanje načrta za okrevanje in odpornost pripomogli k odpravljanju preostalih ranljivosti Španije.

Švedska se sooča z neravnotežji. Ranljivosti so povezane z visokimi in naraščajočimi cenami stanovanj ter visoko zadolženostjo gospodinjstev. V letu 2021 so se cene stanovanj še bolj oddaljile od osnovnih vrednosti, pri čemer so ugodni finančni pogoji še naprej spodbujali povpraševanje po stanovanjih. Zaradi visoke zadolženosti gospodinjstev je Švedska izpostavljena tveganju negativnih šokov in neurejenega popravka cen stanovanj, kar bi lahko škodljivo vplivalo na realno gospodarstvo in bančni sektor. Zasebni dolg se je še zvišal, pri čemer je velik delež tega dolga skoncentriran v poslovnih in stanovanjskih nepremičninah, večina hipotekarnega dolga gospodinjstev pa ima spremenljivo obrestno mero. Z ukrepi politike niso v zadostni obravnavane ranljivosti v zvezi s stanovanjskim dolgom in morebitnim precenjevanjem cen stanovanj. Še vedno obstajajo davčne spodbude za stanovanja, ki se financirajo z dolgom, ter pomanjkanje ponudbe in ugotovljene pomanjkljivosti pri delovanju najemniškega trga. Z ukrepi v načrtu za okrevanje in odpornost so ranljivosti obravnavane le delno zadovoljivo.

Države članice, ki se soočajo s čezmernimi neravnotežji

Ciper se sooča s čezmernimi neravnotežji. Ranljivosti so povezane z visokim javnim in zasebnim dolgom, velikimi primanjkljaji na tekočem računu in še vedno velikim obsegom nedonosnih posojil. Delež javnega in zasebnega dolga v BDP se je zaradi močnega gospodarskega okrevanja v letu 2021 spet zmanjšal. Obseg nedonosnih posojil bančnega sektorja, ki se je znatno zmanjšal zaradi obsežne prodaje takih posojil družbam, ki pridobivajo posojila, ostaja velik. Primanjkljaj na tekočem računu je kljub izboljšanju v letu 2021 velik, poleg tega pa naj bi se v letu 2022 še povečal, nato pa naj bi se le počasi zmanjševal, kar srednjeročno ne zagotavlja preudarnega neto stanja mednarodnih naložb. Delež javnega in zasebnega dolga v BDP naj bi se še izboljšal, delno zaradi gospodarske rasti. Vendar pa gospodarske obete za leto 2022 spremlja povečana negotovost, povezana s posledicami ruske invazije na Ukrajino, in sicer zaradi še posebej velikih izpostavljenosti iz naslova trgovine s storitvami. Če se bo načrt za okrevanje in odpornost izvajal pravočasno in učinkovito, lahko prispeva k znatnemu zmanjšanju ranljivosti, vendar so potrebni dodatni ukrepi politike.

Grčija se sooča s čezmernimi neravnotežji. Ranljivosti so povezane z visokim javnim dolgom, nepopolnim zunanjim ponovnim uravnoteženjem in velikim obsegom nedonosnih posojil v razmerah nizke potencialne rasti in visoke brezposelnosti. Delež javnega dolga v BDP se spet zmanjšuje, zaradi boljših proračunskih rezultatov in gospodarske rasti pa naj bi se zmanjševal tudi v prihodnje. Primanjkljaj na tekočem računu še vedno odraža nepopolno okrevanje po strmem padcu tujega turizma leta 2020 ter bo po pričakovanjih letos in prihodnje leto ostal jasno negativen. Tudi neto stanje mednarodnih naložb ostaja večinoma negativno, kar v veliki meri odraža javni dolg, ki je večinoma v lasti upnikov uradnega sektorja. Vendar se lahko izboljša, izraženo kot delež BDP, in sicer zaradi gospodarske rasti in prilivov znatnih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Kljub znatnemu napredku je delež nedonosnih posojil še vedno velik in ovira sposobnost bank, da zagotavljajo posojila podjetjem in gospodinjstvom. Sprejeti so bili ustrezni ukrepi za olajšanje ekonomske prilagoditve in odpravljanja ranljivosti. Uspešno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost je velika priložnost za odpravo ranljivosti in povečanje potencialne rasti.

Italija se sooča s čezmernimi neravnotežji. Ranljivosti so povezane z visokim javnim dolgom in šibko rastjo produktivnosti v razmerah nestabilnosti trga dela in nekaterih slabosti na finančnih trgih, ki imajo čezmejne učinke. Vztrajno nizka rast produktivnosti je bila ključni dejavnik za dolgotrajno šibko rast BDP v Italiji, ki zavira razdolževanje sektorja država, ovira zaposlitvene možnosti in vpliva na bilance stanja bank. Delež javnega dolga v BDP se je leta 2021 začel zmanjševati in naj bi se še naprej zmanjševal, vendar še vedno pomeni tveganje za vzdržnost javnih financ, finančni sektor in gospodarsko rast. Kljub izboljšavam na trgu dela je stopnja delovne aktivnosti še vedno nizka. Pri zmanjševanju obsega nedonosnih posojil so bile dosežene znatne izboljšave, čeprav se je med krizo zaradi COVID-19 povezava med državo in bankami okrepila ter ostaja izziv. Poleg tega se bo lahko bančni sektor soočal z izzivi, ko se bo v celoti pokazal učinek postopnega odpravljanja začasnih podpornih ukrepov v odziv na pandemično krizo. V načrtu za okrevanje in odpornost so obravnavane ranljivosti, vključno s spodbujanjem konkurenčnosti in produktivnosti. Kljub temu bo verjetno trajalo kar nekaj časa, preden bo viden učinek naložb in reform na spodbujanje rasti, zato je ključno hitro in dobro izvajanje.